

POSUDEK OPONENTA DIPLOMOVÉ PRÁCE

HORÁKOVÁ, Lucie (2017): Přípravné vzdělávání učitelů zeměpisu na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy. Diplomová práce. UK, PŘF, KSGRR, Praha, 105 s. vč. příloh (vedoucí DP: RNDr. Martin Hanus, Ph.D.)

Lucie Horáková předložila k obhajobě diplomovou práci, ve které se zabývá rozbořením procesu vzdělávání budoucích učitelů geografie na PŘF UK. Vzhledem k dlouhodobým diskuzím o proměnách obsahu i formy přípravy budoucích učitelů, mj. v kontextu měnících se obecných rámců vzdělávání v období kurikulární reformy a měnících se vnitřních podmínek k realizaci změn (přípravy k institucionální akreditaci), lze téma práce hodnotit jako vysoce aktuální. Vezmeme-li v potaz, že od termínu odevzdání práce (červen 2017) se učitelské povolání stalo jedním ze státem regulovaných povolání (s jasně ministerstvem školství stanovenými standardy), je třeba již v úvodu posudku podotknout, že jde o práci navýsost podnětnou, přínosnou a potřebnou (a v době odevzdání práce i v jistém smyslu nadčasovou).

1. Obsah práce

Cíle, výzkumné otázky, hypotézy (*přiměřenost cílů, geografický charakter a relevance cílů, teoretické podložení hypotéz aj.*)

Diplomová práce má převážně analytický charakter. Autorka si vytkla (pro diplomovou práci) velmi ambiciózní obecné cíle – nejen zhodnotit proměny a stav profesní přípravy učitelů geografie, ale i přispět do diskuze o jejím budoucím směřování (zde si dovoluji polemizovat s tvrzením, že "tato práce "otevřít dialog" mezi studenty, absolventy, akademickou obcí a příslušnými úředníky" – s. 7). Dílčí cíle práce jsou relevantní úrovní (i možností) diplomové práce, formulovány jsou srozumitelně, mají logickou gradaci a autorka je svým výzkumem (v jednotlivých krocích analýzy) splnila. Hypotézy autorka neformulovala, a to ani v úrovni jednoduchých vstupních předpokladů.

Práce s literaturou (*teoretické ukotvení práce, diskuse a kritické zhodnocení literatury aj.*)

Obecná východiska práce autorka opírá o přehled relevantních zdrojů. Důraz klade zejména na vysvětlení základní terminologie a představení rámců profesní přípravy učitelů v době, kdy diplomová práce začala vznikat (2015). Vzhledem k analytické povaze práce zde postrádám zmínky a rozbor tematicky relevantních (či příbuzných) výzkumů, s nimiž by bylo možné následně výstupy práce diskutovat. Nedomnívám se, že vstupní rešerše dosavadního poznání byla poctivá. I z textu práce je zřejmé, že o tématu a problémové orientaci práce autorka měla jasno dříve (z autopsie, pocitově), než se ponořila do problematiky, která již více než dvě desetiletí zaměstnává nejen odborníky-jednotlivce, ale celé výzkumné týmy odborníků (vč. těch, kteří realizují výzkumy v oblasti geografického vzdělávání). Nikterak nezpochybnuji pozitivně laděnou ambici autorky kriticky přispět do obecnější diskuze, při pohledu do seznamu literatury a použitých zdrojů (s. 65–66) jsem však skeptický, zda výsledky autorčina výzkumu mohou být brány vážně (není zřejmé, že by Lucie Horáková měla přehled o výzkumech a pracích odborníků z oblasti geografického vzdělávání na domovské katedře, ostatní odborná pracoviště či jednotlivce nezmiňuje; nemyslím tím účelové citace či odkazy pro odkazy – už vůbec ne zalíbení se potenciálním členům komise pro obhajobu DP). Diskuze a kritické zhodnocení literatury (tak, jak jsme u diplomových prací zvyklí) v práci Lucie Horákové nenajdeme.

Metodika práce (vhodnost aplikovaných metod, kvalita a vhodnost použitých dat aj.)

Metodologie vlastního výzkumu je promyšlená. Autorka pracuje převážně s metodami kvalitativní povahy, které vhodně doplňuje jednoduchou (ovšem přínosnou) kvantifikací. V práci si cením zejména podrobné a pracné obsahové analýzy studijních plánů; za podnětné považuji i výstupy realizovaných strukturovaných rozhovorů s absolventy učitelského studia a i s (jen velmi omezeným) vzorkem akademických pracovníků. Autorka jasně popisuje podstatu jednotlivých metod i postup výzkumné činnosti. Je zřejmé, že "řemeslo" badatele autorka výzkumu zvládá.

Analytická část práce (správnost a interpretace výsledků, detailnost, struktura a provázanost analýzy)

Analytickou část považuji za nejcennější partii diplomové práce. Autorka velmi zdařile zhodnotila proměny studijních plánů oborů zaměřených na přípravu budoucích učitelů geografie z roku 2010 a 2016. Autorčina hodnocení nejsou povrchní, umožňují posoudit proměny klíčových složek procesu terciárního vzdělávání, identifikovat pozitivní změny i přetrvávající problémy. V kontextu proměn vnějších rámců přípravy budoucích učitelů (již zmíněné prosazení učitelské profese do seznamu regulovaných povolání) skytají analytické podklady Lucie Horákové vítaný materiál pro prosazování dalších nezbytných změn. Pozitivně je třeba hodnotit i vnitřní provázanost analytické části práce (autorka v dalších krocích analýzy vždy navazuje a využívá předchozí zjištění).

Závěry práce (odpovědi na výzkumné otázky, zasazení závěrů do širšího kontextu výzkumu aj.)

Pozitivně je třeba vnímat výzkumem podložený závěr Lucie Horákové, že optimální příprava budoucích učitelů by měla být koncipována jako pětiletá. S tím nelze než souhlasit. I přesto, že institucionální prostředí univerzity tomuto nepřeje, závěr autorky diplomové práce potvrzuje i aktuální požadavek MŠMT předkládat k posouzení akreditace bakalářského a navazujícího magisterského studia společně (mj. proto, aby mohla být posouzena struktura studijních plánů v kontextu předepsané proporce jednotlivých složek vzdělávání budoucích učitelů). Pro další úvahy o proměnách pregraduální přípravy budoucích učitelů geografie je cenný i autorčin návrh profilu absolventa (s. 59–59). V mnoha ohledech přínosné a jasně formulované závěry práce potvrzují, že systematickým výzkumem se autorce podařilo naplnit nejen dílčí cíle práce, ale de facto i přispět do obecnější (pokračující) diskuze o povaze, záměrech, výstupech i problémech, které s přípravou budoucích učitelů souvisejí. Je pochopitelné, že absence širšího zarámování výzkumného problému, přinejmenším v kontextu výzkumů, které se v posledních více než dvou desetiletích odehrály v prostředí geografického vzdělávání, autorce neumožňují výstupy vlastního výzkumu hlouběji diskutovat či porovnávat se závěry jiných badatelů, přesto je výsledky práce třeba přivítat a brát vážně.

2. Formální náležitosti práce (zatrhněte Vaši volbu)

Formální úprava: výborná / velmi dobrá / dobrá / nevyhovující

Stylistická úroveň: výborná / velmi dobrá / dobrá / nevyhovující

Citační úroveň: výborná / velmi dobrá / dobrá / nevyhovující

Komentář (vč. kvality grafiky, (ne)přiměřenosti délky práce aj.)

Předložená práce má odpovídající úroveň formálního zpracování. Text práce by však mistry zasloužil poctivější redakční úpravu; některá vyjádření bych označil slovem "neobratná", místy se vyskytují prohřešky proti spisovné češtině, resp. českému pravopisu. V otázce řádného odkazování na myšlenky jiných autorů jsem žádný problém neshledal (možná i proto, že autorka s odbornou literaturou téměř nepracuje (seznam literatury a zdrojů čítá dohromady 16 položek).

3. Souhrn

Celkové zhodnocení práce (vč. přínosů práce, provázanosti teoretické a analytické části aj.)

Diplomová práce Lucie Horákové sice zcela nenaplnuje ambice autorky, neb o proměnách budoucí přípravy učitelů geografie se v řadách odborné veřejnosti hovoří, bádá i publikuje dlouhodobě (aniž by to v obecných východiscích práce autorka hlouběji reflektovala), ale předložená práce – hlavně v praktické části – dokládá, že obecné diskuze vyžadují argumenty opírající se o empirická zjištění. Práce Lucie Horákové podává vcelku plastický obraz o situaci v oblasti přípravy budoucích učitelů geografie na PřF UK v době, kdy práce vznikla. V tom je bezesporu cenná. Autorka navíc naznačila smysluplnou cestu, kterou je třeba při hledání dalšího směřování přípravy budoucích učitelů (minimálně) zvažovat.

Předloženou práci doporučuji k obhajobě.

Otázky k obhajobě

Ve svém výzkumu jste se zabývala přípravou budoucích učitelů zeměpisu (geografie) na PřF UK. Dovedla byste posoudit kvalitu přípravy budoucích učitelů na PřF UK ve srovnání s jinými VŠ v Česku?

Která konkrétní doporučení (vzešlá z vašeho výzkumu) byste směřovala odborníkům, podílejícím se na tvorbě koncepce vzdělávání? Těm, kteří vzdělávání koncipují, realizují a která doporučení by podle vás měla mířit ke studentům učitelství (příp. potenciálním uchazečům o studium učitelství)? (Významově rozlišujte.)

Datum:

21. 1. 2018

Autor posudku:

Pavel Chromý

Podpis: